



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

9 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa

SSN Piotr Telusiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 października 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej P.P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z 12 września 2018 r., I ACa 397/17,

w sprawie z powództwa P. Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.

przeciwko P.P.

o zapłatę,

I. oddala skargę kasacyjną;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;

III. przyznaje adwokatowi D.L. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie 4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną pozwanemu w postępowaniu kasacyjnym.

Adam Doliwa

Mariusz Łodko

Piotr Telusiewicz

(r.n.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 marca 2017 r., Sąd Okręgowy w Rzeszowie oddalił powództwo P. Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego w W. przeciwko P. P. o zapłatę.

Sąd Okręgowy ustalił, że 22 września 2010 r. P. P. zawarł umowę kredytu hipotecznego „S.” nr [...] z Bank S.A. w W. na kwotę 197 886, 64 zł. Zgodnie z § 8 ust. 1 umowy bank miał prawo wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia, a w razie zagrożenia upadłością kredytobiorcy z zachowaniem 7-dniowego okresu wypowiedzenia m.in. w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę któregokolwiek z warunków udzielenia kredytu, niewykonania lub nieterminowego regulowania zobowiązań banku, w szczególności w przypadku, gdy kredytobiorca zalega w całości lub w części z zapłatą dwóch rat kredytu i mimo wezwania nie spłaci zaległości w terminie 7 dni od otrzymania niniejszego wezwania. W § 8 ust. 2 umowy strony ustaliły, że okres wypowiedzenia liczy się od dnia doręczenia przez bank pisma zawierającego oświadczenie o wypowiedzeniu umowy kredytu.

Zawierając umowę pozwany wpłacił kaucję w wysokości 20 000 zł, zawarł również umowę ubezpieczenia kredytu ze składką inicjującą 6750 zł i składką 180 zł miesięcznie.

Pozwany poddał się egzekucji w trybie art. 97 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (dalej: „pr.bank.”) do kwoty 395 733,28 zł. We wniosku o udzielenie kredytu hipotecznego pozwany wskazał, że celem kredytu jest zakup nieruchomości za kwotę 145 000 zł oraz wykończenie/remont za cenę 41 000 zł. W umowie pozwany wskazał jako adres zamieszkania: R., ul. [...].

Dnia 12 listopada 2010 r. strony zawarły aneks do umowy kredytu. Na podstawie § 1 ust. 1 aneksu pozwany uzyskał prawo do odroczenia zapłaty części rat kredytowych przez okres 18 miesięcy na zasadach opisanych szczegółowo w aneksie do umowy. W związku z powyższym w okresie 18 miesięcy pozwany był

uprawniony do zapłaty rat w stałej wysokości wynoszącej 592,62 zł stanowiącej ratę kapitału. W § 1 ust. 4 aneksu zawarte zostało postanowienie, że bank po upływie 18 miesięcy od dnia wejścia aneksu w życie wyliczy sumę kwot wszystkich odroczonej rat naliczonych przez bank zgodnie z ust. 1, przy uwzględnieniu podwyższonej marży banku o 2,95%, oraz ust. 2 i doliczy ją do salda kredytu pozostającego do spłaty, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6, na co kredytobiorca wyraża zgodę. Bank zobowiązał się do niezwłocznego przesłania do kredytobiorcy nowego harmonogramu spłat. Saldo kredytu pozostające do spłaty na dzień poprzedzający dodanie odroczonej części rat kredytu określono jako równe saldu kredytu pomniejszonemu o częściowe płatności rat, opisane w ust. 2.

Dla zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z umowy kredytu, na nieruchomości stanowiącej własność pozwanego, ustanowiono hipotekę zwykłą na sumę 197 866,64 zł i hipotekę kaucyjną na sumę 138 506,65 zł. Aktualnie w treści księgi wieczystej ujawniono nowego wierzyciela hipotecznego, tj. P. Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty z siedzibą w W..

Dnia 28 czerwca 2012 r. Bank S.A. w W. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny przeciwko P. P. na kwotę 216 463,21 zł tytułem należności głównej i kwotę 14 343,08 zł tytułem odsetek oraz kwotę 68 zł tytułem opłat i innych prowizji. Postanowieniem z 18 lipca 2012 r., referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w Rzeszowie nadał powyższemu tytułowi egzekucyjnemu klauzulę wykonalności.

W oparciu o powyższy tytuł wykonawczy Bank S.A. w W. 5 listopada 2012 r. wszczął egzekucję przeciwko pozwanemu. Postanowieniem z 31 grudnia 2014 r. komornik umorzył postępowanie egzekucyjne na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.

Dnia 31 marca 2014 r. Bank S.A. w W. dokonał cesji wierzytelności przysługującej mu od pozwanego z tytułu kredytu hipotecznego w wysokości 216 463,21 zł tytułem kapitału; 85 251,46 zł tytułem odsetek karnych, 2698,18 zł tytułem kosztów; łącznie 304 412,85 zł – tytułem zadłużenia ogólnie na rzecz powoda – P. Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w W..

Pozwany rozpoczął wykonywanie działalności gospodarczej 1 lutego 2011 r., a 24 sierpnia 2011 r. zaprzestał jej wykonywania.

Od 10 września 2010 r. pozwany był zameldowany pod adresem: Ż., ul. [...] gm. Ż.. Pod adresem R. ul. [...]1 pozwany mieszkał wcześniej, tj. w okresie od 9 listopada 2007 r. do 31 lipca 2009 r.

Sąd Okręgowy uznał, że powód nie udowodnił roszczenia. Sąd ten przyjął, że przedłożone przez powoda kserokopie niepoświadczone za zgodność z oryginałem nie są dokumentami i nie mogą stanowić podstawy ustaleń faktycznych, jeżeli zostały zakwestionowane przez kuratora pozwanego. W tej sytuacji brak było dowodów pozwalających na dokonanie oceny terminu i skuteczności wypowiedzenia pozwanemu umowy kredytu hipotecznego, w tym dowodu doręczenia tego wypowiedzenia. Sąd stwierdził też, że nie dysponował dowodem umożliwiającym zweryfikowanie prawidłowości sposobu zaliczania wpłat dokonywanych przez pozwanego, wysokości i terminowości tych wpłat. Sąd Okręgowy zauważył również, że kserokopia awiza wypowiedzenia pozwanemu umowy wskazuje, iż awizacja została dokonana nieprawidłowo, tj. w siódmym dniu, a nie po siedmiu dniach. Brak jest też koperty doręczenia pozwanemu wypowiedzenia, co pozwoliłoby na uznanie, że oświadczenie o wypowiedzeniu umowy dotarło do adresata. Ponadto brak jest dowodu, kiedy i w jakiej kwocie pozwanemu wypłacono środki finansowe.

Sąd Okręgowy uznał za zasadny także zarzut przedawnienia. Wskazał, że nabywca wierzytelności nie może powoływać się na przerwanie biegu przedawnienia spowodowaną wszczęciem postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego wystawionego przez cedenta.

Wyrokiem z 12 września 2018 r., Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, na skutek apelacji powoda, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 146 280,61 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 7 sierpnia 2015 r. z jednoczesnym zastrzeżeniem, że odpowiedzialność pozwanego ograniczona jest do bliżej określonej nieruchomości pozwanego do wysokości hipoteki zwykłej umownej ustanowionej do kwoty 197 866,64 zł oraz oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania. Sąd Apelacyjny w pozostałej części apelację oddalił i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że ocena Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którą brak jest wiarygodnego dowodu na okoliczność wypowiedzenia pozwanemu umowy kredytu, została dokonana z pominięciem całokształtu materiału sprawy. W ocenie Sądu odwoławczego dowody z dokumentów w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego, postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności i postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego mają znaczenie również dla oceny, czy w okolicznościach faktycznych sprawy można uznać za udowodniony fakt skutecznego wypowiedzenia umowy kredytu przez bank.

Sąd Apelacyjny wskazał, że jednym z warunków wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego było zawarcie w nim wzmianki o wymagalności roszczenia. Było to także warunkiem nadania bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności. Pozwany nie kwestionował tego tytułu w trybie postępowania przeciwegzekucyjnego.

Ze względu na powyższe okoliczności Sąd Apelacyjny, odmiennie niż Sąd Okręgowy, uznał za wykazany fakt skutecznego wypowiedzenia pozwanemu umowy kredytu.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji w zakresie przedawnienia roszczenia przysługującego przeciwko dłużnikowi obligacyjnemu. Wskazał jednak, że nie narusza to uprawnień wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia z obciążonej nieruchomości.

Na podstawie art. 71 u.k.w.h. Sąd Apelacyjny przyjął, że domniemanie prawne wynikające z wpisu hipoteki obejmuje, jeżeli chodzi o odpowiedzialność z nieruchomości, także wierzytelność zaspokojoną hipoteką. Domniemanie to dotyczy wyłącznie wierzytelności zabezpieczonych hipoteką zwykłą, nie hipoteką kaucyjną. W związku z powyższym na pozwanego przerzucony został ciężar dowodu, że nie istnieje wierzytelność w zakresie objętym hipoteką zwykłą, tj. do wysokości 197 866,64 zł.

W wyniku szczegółowego rozważenia materiału dowodowego Sąd Apelacyjny uznał, że pozwany częściowo obalił powyższe domniemanie. Wskutek tego, uwzględniając kwotę spłaconą przez pozwanego, przyjął, że odpowiedzialność prawnorzeczowa pozwanego obejmuje kwotę 146 280,61 zł.

Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wywiódł pozwany, zaskarżając ten wyrok w części dotyczącej punktów I.1., I.3 i III, tj. w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny: zmienił zaskarżony wyrok zasądzając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 146 280,61 zł (I.1), zmienił zaskarżony wyrok zasądzając od pozwanego na rzecz powoda koszty procesu (I.3) i zasądził od pozwanego na rzecz powoda koszty postępowania apelacyjnego (III).

Skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 96 i art. 97 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym przed 27 listopada 2015 r.; art. 6 w zw. z art. 471 k.c. Zarzucił również naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 231 w zw. z art. 233 § 1 i 2 w zw. z art. 245 w zw. z art. 243¹ k.p.c.; art. 49 ust. 1 ustawy – Prawo pocztowe w brzmieniu obowiązującym w chwili doręczania wypowiedzenia umowy kredytu w zw. z § 46 Regulaminu świadczenia powszechnych usług pocztowych, stanowiącego załącznik do uchwały nr 171 Zarządu P. S.A. z 19 lipca 2011 r., art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Pełnomocnik skarżącego wniósł o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu oświadczając, że koszty te nie zostały uiszczone w całości ani w części.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o oddalenie skargi oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie, a podniesione w niej zarzuty okazały się niezasadne.

W pierwszej kolejności podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy rozpoznając skargę kasacyjną pozostaje związany ustaleniami faktycznymi przyjętymi za podstawę zaskarżonego orzeczenia. Według art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Ustawodawca nie wskazuje przepisów, których naruszenie zostało objęte powyższym zakazem. W orzecznictwie przyjmuje się, że zakaz ten obejmuje

art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów. Za niedopuszczalne uważa się również kwestionowanie oceny dowodów pod pozorem zarzutów błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa materialnego (m.in. postanowienia SN: z 11 kwietnia 2018 r., II CSK 701/17; z 28 lutego 2019 r., V CSK 394/18; z 25 listopada 2020 r., IV CSK 253/20, i z 29 grudnia 2020 r., V CSK 224/20).

Z powyższych względów za niedopuszczalny uznać należy zarzut naruszenia art. 231 w zw. z art. 233 § 1 i 2 w zw. z art. 245 w zw. z art. 243¹ k.p.c., w którym skarżący wprost kwestionuje ocenę dowodów dokonaną przez Sąd Apelacyjny, a także zarzut naruszenia powołanych przez skarżącego przepisów Prawa pocztowego. Odnotowania wymaga, że wypowiedzenie umowy jest oświadczeniem woli, które zgodnie z art. 60 ust. 1 § 1 k.c. uważa się za złożone z chwilą, w której doszło do adresata w taki sposób, że mógł się zapoznać z jego treścią. W przypadku materialnoprawnych oświadczeń woli zastosowania nie znajdują przepisy dotyczące doręczania pism procesowych, zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego. Możliwość zapoznania się z wypowiedzeniem jest okolicznością faktyczną, której ustalenie nie wymaga stwierdzenia, że zachowane zostały określone normy prawa pocztowego. Przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że pozwanemu zostało złożone oświadczenie o wypowiedzeniu stanowi rezultat oceny dowodów, dokonywanej na podstawie art. 233 k.p.c. Jej kwestionowanie w ramach skargi kasacyjnej jest niedopuszczalne na podstawie art. 398³ § 3 k.p.c.

Zarzut naruszenia powołanych w treści skargi regulacji prawa pocztowego nie może być skuteczny również ze względu na jego ogólnikowość. Skarżący, zarówno w treści zarzutu, jak i w uzasadnieniu, nie precyzuje, dlaczego przesyłka zawierająca oświadczenie o wypowiedzeniu miałyby być nieprawidłowo awizowana, ani w jaki sposób miałyby to wpływać na skuteczność wypowiedzenia.

Podstawę skargi kasacyjnej może stanowić naruszenie art. 6 k.c., będącego przepisem prawa materialnego. Naruszenie tego przepisu może nastąpić, gdyby Sąd wadliwie zidentyfikował stronę, która powinna wykazać określone okoliczności i w konsekwencji obciążył ją w nieuzasadniony sposób skutkami ich niewykazania (postanowienie SN z 1 czerwca 2021 r., I CSK 559/20).

W rozpoznawanej sprawie przesłankę odpowiedzialności pozwanego stanowił między innymi fakt wypowiedzenia umowy kredytowej, przy czym sporne było zarówno zaistnienie okoliczności, w których bank mógł umowę skutecznie wypowiedzieć, jak i fakt doręczenia pozwanemu oświadczenia o wypowiedzeniu. Wbrew twierdzeniom pozwanego Sąd Apelacyjny trafnie przyjął, że ciężar udowodnienia powyższych okoliczności spoczywa na powodzie. Rozstrzygnięcie, że powód obowiązku temu sprostą, a przeprowadzone dowody pozwalają na ustalenie wymienionych wyżej okoliczności, stanowi kwestię dotyczącą oceny dowodów, a nie rozkładu ciężaru dowodu. Oceniając materiał zgromadzony w sprawie Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że zaistniały zarówno okoliczności uzasadniające wypowiedzenie, jak i że pozwany otrzymał oświadczenie o wypowiedzeniu. Prawidłowość dokonania powyższej oceny nie podlega natomiast kontroli kasacyjnej.

Z uwagi na powyższe, a wbrew treści zarzutu naruszenia art. 6 w zw. z art. 471 k.c., Sąd Apelacyjny nie nałożył na pozwanego ciężaru udowodnienia, że dochodzone roszczenie nie było wymagalne. Przeciwnie, Sąd ten prawidłowo przyjął, że udowodnienie przesłanek wymagalności roszczenia obciąża powoda, stwierdzając jednocześnie, iż powód obowiązku temu sprostą.

Również pozostałe zarzuty naruszenia prawa materialnego oparte są na założeniach nie mających potwierdzenia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Wbrew treści zarzutu naruszenia przepisów Prawa bankowego, Sąd Apelacyjny nie przyjął, aby bankowy tytuł egzekucyjny, który nie został pozbawiony wykonalności, rodził domniemanie, iż udzielony przez bank kredyt został wypowiedziany. Stwierdzenie, że kredyt został skutecznie wypowiedziany zostało przez Sąd ustalone nie na podstawie domniemania, ale w wyniku oceny całokształtu materiału dowodowego, co jednoznacznie wynika z treści uzasadnienia. Wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego, nadanie mu klauzuli wykonalności i prowadzenie postępowania egzekucyjnego zostały przez sąd uwzględnione nie jako przesłanki domniemania prawnego, ale jako fakty, będące podstawą wnioskowania o wypowiedzeniu kredytu na podstawie art. 233 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie powołał się na art. 96 i 97 Prawa bankowego, ani nie stwierdził, aby wynikało z nich jakiegokolwiek domniemanie.

Konsekwentnie, jako niezasadne należy ocenić zarzuty, w których skarżący podnosi, że Sąd Apelacyjny uznał powództwo opozycyjne za jedyny sposób obalenia wspomnianego wyżej domniemania. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku jednoznacznie wynika, że brak wytoczenia takiego powództwa było jedną z okoliczności będących podstawą wniosku, iż doszło do wypowiedzenia pozwanemu umowy kredytowej.

Konkludując, wszystkie zarzuty skargi kasacyjnej, pomimo przedstawienia ich jako zarzutów naruszenia prawa materialnego albo procesowego, w istocie skierowane zostały przeciwko dokonanej przez Sąd Apelacyjny ocenie materiału dowodowego. Ocena ta, niezależnie od jej trafności, nie może być skutecznie kwestionowana w ramach skargi kasacyjnej.

W związku z powyższym, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzeczono jak w punkcie I sentencji wyroku.

Sąd Najwyższy orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. O kosztach pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu orzeczono stosownie do § 8 pkt 6 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

[SOP]

[a!]